

Науковий журнал

3.2010

ВІСНИК

**Хмельницького
національного
університету**

Економічні науки

Том 1

Хмельницький 2010

ВІСНИК

Хмельницького національного університету

Затверджений як фахове видання
Постановою президії ВАК України
від 19.01.2006 № 2-05/1 (бюл. ВАК № 2'2006 р.)

Засновано в липні 1997 р.

Виходить 6 разів на рік

Хмельницький, 2010, № 3, Т. 1 (151)

**Засновник і видавець: Хмельницький національний університет
(до 2005 р. — Технологічний університет Поділля, м. Хмельницький)**

Головний редактор	Скиба М. Є. , заслужений працівник народної освіти України, д. т. н., професор, академік МАІ, академік УТА, ректор Хмельницького національного університету
Заступник головного редактора	Параска Г. Б. , д. т. н., професор, проректор з наукової роботи Хмельницького національного університету
Голова редакційної колегії серії “Економічні науки”	Войнаренко М. П. , заслужений діяч науки і техніки України, д. е. н., професор, академік АЕНУ, МАІ, УАЕК, проректор з науково-педагогічної роботи Хмельницького національного університету
Відповідальний секретар	Гуляєва В. О. , завідувач відділом інтелектуальної власності Хмельницького національного університету

Ч л е н и р е д к о л е г і ї

Економічні науки

д. е. н. Асаул А. М., д. е. н. Благун І. С., д. е. н. Бельтюков Є. А., к. е. н. Бондаренко М. І., д. е. н. Ведерніков М. Д., д. е. н. Геєць В. М., к. т. н. Григоруку П. М., д. е. н. Завгородня Т. П., к. т. н. Йохна М. А., к. е. н. Ковальчук С. В., д. е. н. Козак В. Є., д. е. н. Кругляк Б. С., д. е. н. Кулинич О. І., д. е. н. Лук'янова В. В., к. е. н. Любохинець Л. С., д. е. н. Мікула Н. А., д. е. н. Микитенко В. В., к. е. н. Михайловська І. М., д. е. н. Нижник В. М., д. е. н. Орлов О. О., к. е. н. Стадник В. В., к. е. н. Тюріна Н. М., д. е. н. Федулова Л. І., к. е. н. Хмелевська А. В., д. е. н. Хрущ Н. А.

Відповідальні за випуск к. е. н. Тюріна Н. М., Косіюк О. М.

Технічний редактор Чопенко О. В.
Редактор-коректор Яремчук В. С.

Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету,
протокол № 9 від 28.04.2010

Адреса редакції: Україна, 29016,
м. Хмельницький, вул. Інститутська, 11,
Хмельницький національний університет
редакція журналу “Вісник Хмельницького національного університету”
☎ (03822) 2-51-08
e-mail: patent_1@beta.tup.km.ua
vagvestnik@rambler.ru
web: http://library.tup.km.ua/visnyk_tup.htm
<http://visniktup.narod.ru>
<http://vestnik.ho.com.ua>

Зареєстровано Міністерством України у справах преси та інформації.
Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 9721 від 29 березня 2005 року (перереєстрація)

© Хмельницький національний університет, 2010
© Редакція журналу “Вісник Хмельницького національного університету”, 2010

ЗМІСТ

Ю. М. БІБЕН СУЧАСНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ: ХОЛОДНИЙ РОЗРАХУНОК ЧИ ТВОРЧИСТЬ?	7
В. Д. БІГДАШ НАПРЯМИ ВПРОВАДЖЕННЯ АНТИКРИЗОВОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В СТРАХОВИХ КОМПАНІЯХ УКРАЇНИ	9
І. Л. БОДНАРЮК ЕКОНОМІЧНО ОБҐРУНТОВАНЕ ПЛАНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ ТОРГОВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ	13
Т. Ю. БОРТНЮК ПРОГРАМНО-ЦІЛЬОВЕ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ ЕНЕРГОЗАБЕЗПЕЧЕННЯМ РЕГІОНУ	17
Н. Ю. БУГА ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ ЯК ПЕРЕДУМОВА СТАЛОГО ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ	19
С. А. БУРИЙ СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ОСВІТНЬОГО МЕНЕДЖМЕНТУ В УКРАЇНІ.....	23
Н. В. ГАВРИЛЕНКО ЗАСТОСУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ДЛЯ ОЦІНКИ ПОДАТКОВОГО ТЯГАРЯ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ МИКОЛАЇВСЬКОГО ТА ОДЕСЬКОГО РЕГІОНІВ	26
О. І. ГАПОНЮК РОЗВИТОК ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ДЕРЖАВИ	29
Т. В. ГОРДИЕНКО ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ТЕРРИТОРИАЛЬНОГО БРЕНДИНГА ДЛЯ ПОВЫШЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТИ УКРАИНЫ.....	33
О. І. ГОРОХІВСЬКИЙ ВПЛИВ ОБМІННОГО КУРСУ ВАЛЮТ НА ЕКСПОРТ ДЕРЕВИННОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	36
К. Б. ГРАНЬКО СТРАТЕГІЧНЕ ПЛАНУВАННЯ РЕСУРСНОЇ БАЗИ ПІДПРИЄМСТВА	39
Д. О. ГУДАНІЧ ОЦІНКА ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ РЕГІОНІВ.....	43
Н. В. ДАНИК ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВ В УКРАЇНІ	46
К. С. ДУМАНСЬКА, Ю. О. ГЕРНЕГО ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ ЦІНОУТВОРЕННЯ НА СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ.....	48
В. М. ЖУКОВСЬКА ОЦІНКА УПРАВЛІНСЬКОГО ПЕРСОНАЛУ В СТРАТЕГІЇ КАДРОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВА	51
Є. В. ЗАРІЧАНСЬКА ОЦІНКА ЕКОНОМІЧНИХ УМОВ ЕФЕКТИВНОГО ПОВОДЖЕННЯ З ПРОМИСЛОВИМИ ВІДХОДАМИ.....	56
І. Д. ЗАРУЦЬКИЙ ОЦІНКА КОНКУРЕНТНОЗДАТНОСТІ АГАРНОГО ПІДПРИЄМСТВА: ПЕРЕДУМОВИ ВИБОРУ ВАРТІСНООРІЄНТОВАНИХ ПАРАМЕТРІВ	59
Н. В. ЗАЧОСОВА ПЕРСПЕКТИВА ВИКОРИСТАННЯ КОМПАНІЯМИ З УПРАВЛІННЯ АКТИВАМИ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ.....	64

Г. І. КАПНОС ФОРМУВАННЯ ПРОЦЕСНО-ОРІЄНТОВАНИХ СИСТЕМ УПРАВЛІННЯ НА ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	68
Г. М. КВІТА МЕТОДИКА ОЦІНКИ ТРУДОВОЇ АКТИВНОСТІ ПЕРСОНАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	73
М. В. КІЗЛО ГРАНИЧНІСТЬ ЯК КЛЮЧОВИЙ ПРИНЦИП КОНТРОЛЮВАННЯ В УПРАВЛІННІ МАШИНОБУДІВНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ	76
Г. В. КЛИМИК, С. М. ПРИЛІПКО, В. Г. УМАНСЬКА ФОРМУВАННЯ ЕФЕКТИВНОЇ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ АГРОПРОМИСЛОВИМ РОЗВИТКОМ ЧЕРКАЩИНИ В КОНТЕКСТІ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	81
Т. Л. КОВАЛЕНКО ПАРАМЕТРИЧНА ДІАГНОСТИКА ЕФЕКТИВНОСТІ МАТЕРІАЛЬНОЇ ВИНАГОРОДИ НА ПІДПРИЄМСТВІ ЗВ'ЯЗКУ	84
А. В. КОВАЛЕВ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННОЙ СТРУКТУРЫ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ ПРИ ПРОВЕДЕНИИ ДИВЕРСИКАЦИИ	88
Н. О. КОЗИЦЬКА ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКИЙ КОНТРОЛЬ ОПЕРАЦІЙ З ДАВАЛЬНИЦЬКОЮ СИРОВИНОЮ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ ОЛІЙНО-ЖИРОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	90
А. В. КОРНИЛЮК БАНКІВСЬКЕ КРЕДИТУВАННЯ КАПІТАЛЬНИХ ІНВЕСТИЦІЙ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ	94
І. М. КРАВЕЦЬ, В. Л. ФОМІН ЯКІСТЬ РОБОЧОЇ СИЛИ ЯК СКЛАДОВА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВА (на прикладі ДП “Подільський експертно-технічний центр”)	98
Н. О. КУРЯТНИК, П. В. БРІНЬ УПРАВЛІНСЬКІ РІШЕННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ЕЛЕКТРОЕНЕРГЕТИЧНОЇ СФЕРИ УКРАЇНИ.....	101
Л. О. КУСТРИЧ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ УПРАВЛІННЯ ОБОРОТНИМ КАПІТАЛОМ	103
Д. Л. ЛИПСКАЯ, В. В. КРАСНОВА ФАКТОРЫ, ОПРЕДЕЛЯЮЩИЕ РОСТ ЦЕН НА МИРОВОМ РЫНКЕ ШВЕЙНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	106
Л. С. ЛІСОВСЬКА, А. В. ДУБОДСЛОВА ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД ДО ОЦІНЮВАННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА.....	108
И. Г. ЛУКАШЕВИЧ СТРАХОВОЙ РЫНОК РЕСПУБЛИКИ БЕЛАРУСЬ: СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ В УСЛОВИЯХ КРИЗИСА	111
В. В. МАКЕДОН, Д. В. КОПТИЛИЙ ФОРМУВАННЯ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ БІЗНЕСОМ НА ВИСОКОТЕХНОЛОГІЧНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	115
К. А. МАЛИШЕНКО, О. С. БОНДАРЕНКО ФІНАНСОВЕ ПЛАНУВАННЯ НА ПІДПРИЄМСТВІ: ШЛЯХИ ЙОГО УДОСКОНАЛЕННЯ	119
Д. С. МАЦЕХА, С. А. БУРИЙ ОБМЕЖЕНА РАЦІОНАЛЬНІСТЬ В ПРИЙНЯТТІ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ.....	122
Р. Т. МАЦЬКІВ ІДЕНТИФІКАЦІЯ ШЛЯХІВ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВЗАЄМОДІЇ КЕРІВНИЦТВА СТРУКТУРНИХ СКЛАДОВИХ ТРАНСРЕГІОНАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ З ОРГАНАМИ УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИХ ГРОМАД.....	124

Г. І. МАЧУЛА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА ЯК ПЕРЕДУМОВА ПРОДУКТИВНОЇ ЗАЙНЯТОСТІ В АСПЕКТІ ГІДНОЇ ПРАЦІ	127
Н. В. МЕЛЬНИЧУК ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЕКОЛОГІЧНОГО МЕНЕДЖМЕНТУ НА ПІДПРИЄМСТВІ	129
Н. Б. МІГАЙ РЕГІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ	133
Х. С. МІТЮШКІНА МЕТОДИЧНІ ПІДХОДИ ДО ВИЗНАЧЕННЯ РІВНЯ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇН-ІМПОРТЕРІВ ЕНЕРГЕТИЧНИХ РЕСУРСІВ	136
М. О. ОГАНІСЯН ЕКОНОМІЧНІ ПІДХОДИ ВИЗНАЧЕННЯ ПОТРЕБИ ПІДПРИЄМСТВА У ФІНАНСОВОМУ ПЛАНУВАННІ	140
М. Д. ПЕЦКОВИЧ СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРНА ДЕКОМПОЗИЦІЯ СИСТЕМИ ПОТОЧНОГО КОНТРОЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМСТВА	143
И. М. ПИСАРЕВСКИЙ, И. Л. ПОЛЧАНИНОВА ФОРМИРОВАНИЕ КЛАСТЕРОВ В ГОСТИНИЧНОМ ХОЗЯЙСТВЕ ГОРОДА	147
С. Н. ПИСАРЮК УПРАВЛЕНИЕ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬЮ ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ НА БАЗЕ ПРОГРАММНО-ЦЕЛЕВОГО ПОДХОДА	150
С. А. ПОБІГУН ОБґРУНТУВАННЯ СТРАТЕГІЧНИХ РІШЕНЬ ЩОДО СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ	153
Н. Н. ПОЛЯКОВА ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНІ ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ РЕГІОНАЛЬНОГО ЗЕРНОПРОДУКТОВОГО КЛАСТЕРА У ЛУГАНСЬКІЙ ОБЛАСТІ	157
Ю. М. ПОПОВА, А. О. КАБЦАН ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ВСТУПУ УКРАЇНИ ДО СОТ	160
Ю. М. ПОПОВА, А. С. МУРАВЬОВА, О. В. ЯРМОЛА ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ НА ОСНОВІ РЕГІОНАЛЬНИХ КЛАСТЕРІВ	162
О. А. ПОХИЛЬЧЕНКО РЕСТРУКТУРИЗАЦІЯ БІЗНЕСУ – КЛЮЧОВИЙ ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТНОЗДАТНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА І РЕГІОНУ	164
Н. М. ПРОСКУРІНА, В. П. КОВАЛЕНКО АНАЛІЗ ФАКТОРІВ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ЯКІСТЬ ПОСЛУГ	170
М. М. РАДЄВА КОНКУРЕНТНЕ СЕРЕДОВИЩЕ КОРПОРАЦІЇ	173
Т. Г. РЗАЄВА, І. В. СТАСЮК ЗАРУБІЖНІ МЕТОДИКИ ВИЗНАЧЕННЯ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА	177
Г. І. РЗАЄВ МЕТОДИКА АНАЛІЗУ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ ЗА ПОКАЗНИКАМИ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ	181
О. Є. РОССІХІНА АНАЛІЗ ВИМОГ ДО БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ З МЕТОЮ ОБґРУНТУВАННЯ ФОРМУВАННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЇХ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ	184

К. В. САВЧЕНКО, О. В. ГНАТЕНКО ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВИМИ РЕСУРСАМИ КОМУНАЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	187
Л. С. СЕЛІВЕРСТОВА ФІНАНСОВА ДІЯЛЬНІСТЬ КОРПОРАЦІЙ: СУТНІСТЬ ТА ОСОБЛИВОСТІ.....	189
Г. І. СЕМЕНОВА, А. В. СЕРІКОВ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНЕ ПІДґРУНТЯ ПРИЙНЯТТЯ УПРАВЛІНСЬКИХ РІШЕНЬ В ІНВЕСТИЦІЙНО-БУДІВЕЛЬНИХ ПРОЕКТАХ.....	193
А. В. СЕМЕНЬКОВА ІНТЕГРАЛЬНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ ПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ	196
Н. В. СЕРАФІМ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ІДЕНТИФІКУВАННЯ РИЗИКІВ НЕЛОЯЛЬНОСТІ ПЕРСОНАЛУ	198
Т. О. СКРИПКО УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ У ГАЛУЗІ ТУРИЗМУ	203
Н. А. СЛОБОДЯНЮК НЕМАТЕРІАЛЬНІ АКТИВИ ПРІДПРИЯТТЯ КАК ОБ'ЄКТ УПРАВЛІННЯ	205
К. О. СОКОЛОВА УПРАВЛІННЯ ТУРИСТИЧНИМ ПОТЕНЦІАЛОМ ПІДПРИЄМСТВ.....	208
Л. В. СОРОКІНА, Н. В. ЗАРУБЄЄВА ФОРМУВАННЯ АНТИКРИЗОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА	211
О. В. СЯСЬКА ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ В КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ.....	215
Л. Н. ТАРАНЮК, П. В. ГРИЦЕНКО ЗАРУБЕЖНИЙ ОПИТ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРОЦЕСООРІЄНТОВАНОГО УПРАВЛІННЯ БІЗНЕС-ПРОЦЕСАМИ НА ПРІДПРИЯТТЯХ	219
І. В. ФІЩУК ВИЗНАЧЕННЯ ПОНЯТТЯ “ПІДПРИЄМНИЦЬКИЙ ІНТЕЛЕКТ” ЯК ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	223
И. Н. ФОМИНА СТИМУЛІРОВАНИЕ ЭКСПОРТА: ОПЫТ ЕВРОПЕЙСКИХ СТРАН	227
О. Ю. ЧИГРИН, Т. В. ПІМОНЕНКО ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ПРИНЦИПИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ	230
А. А. ШВИНДИНА УПРАВЛЕНИЕ КЛЮЧЕВЫМИ КОМПЕТЕНЦИЯМИ – ОСНОВА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ СОВРЕМЕННОЙ КОМПАНИИ	234
Л. М. ШИМАНОВСЬКА-ДІАНИЧ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРОФЕСІЙНОЮ ОРІЄНТАЦІЄЮ ПІДПРИЄМСТВ ТА ОРГАНІЗАЦІЙ СПОЖИВЧОЇ КООПЕРАЦІЇ УКРАЇНИ З УРАХУВАННЯМ ВИМОГ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ	238
В. О. ШПАНДАРУК УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ НА ЗАСАДАХ РЕАЛІЗАЦІЇ ПРЕВЕНТИВНИХ ЗАХОДІВ	241
Н. Є. ЮРИК РОЗРОБКА ЄДИНИХ МЕТОДИЧНИХ І ТЕОРЕТИЧНИХ ПІДХОДІВ ДО ДІАГНОСТИКИ РІВНЯ КРИЗОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВ МАШИНОБУДІВНОЇ ГАЛУЗІ.....	245

ЕКОНОМІЧНІ ВАЖЕЛІ СТИМУЛЮВАННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ВОДОКОРИСТУВАННЯ В КОМУНАЛЬНОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Запропоновано заходи для стимулювання раціонального використання водних ресурсів у комунальному господарстві та змодельовано впровадження цих заходів на діяльності водоканалів

Measures are offered for stimulation of the rational use of water resources in a communal economy and introduction of these measures is modelled on activity plumbing-sewage enterprises

Ключові слова: водні ресурси, раціональне водокористування, водопровідно-каналізаційні підприємства, технологічні витрати води, нормативи плати за спеціальне водокористування.

Комунальне господарство – одна з найбільших галузей економіки України, яка має великий вплив на щоденне життя кожної людини та на ситуацію у країні в цілому. Важливою ланкою комунального господарства є водопровідно-каналізаційні підприємства, які за головну мету своєї діяльності ставлять задоволення потреб споживачів у послугах. За весь період незалежності України на підприємствах галузі накопичились невирішені проблеми, що привели до системної кризи, яка щодалі поглиблюється. Основними причинами, що викликали такий стан, є: небезпечний рівень зношення виробничих фондів, висока енергоємність та низька ефективність комунальних систем, недосконалість нормативно-правової бази, значні втрати води тощо. Дослідженням цієї проблеми займалися провідні вітчизняні вчені: А. Бодюк, І. Головинський, Б. Данилишин, С. Дорогунцов, В. Сташук, М. Хвесик, О. Яроцька, А. Яцик та інші.

Плата за використання водних ресурсів регламентується Водним кодексом України, відповідно до якого підприємства-водокористувачі сплачують збір за спеціальне водокористування. Нормативи збору встановлені постановою Кабінету Міністрів України за № 836 від 18.05.99 р., згідно з якою до нормативів збору в частині використання поверхневих та підземних вод підприємствами житлово-комунального господарства застосовується коефіцієнт 0,3. При цьому збір за спеціальне водокористування водоканали сплачують лише за технологічні витрати води, тобто за втрати водних ресурсів при транспортуванні та за використання води на власні потреби. Крім збору за спеціальне водокористування, водопровідно-каналізаційні підприємства, які використовують воду з підземних джерел, сплачують збір за геологорозвідувальні роботи, виконані за рахунок державного бюджету.

Однією з важливих характеристик ефективності використання води на житлово-комунальні потреби є питоме водоспоживання на одного мешканця. В Україні середня норма водоспоживання на одного міського жителя становить приблизно 300 л/добу. Питомі норми водоспоживання перевищують аналогічні показники розвинутих країн у 1,5...3 рази. Основною причиною високих показників питомого водоспоживання в Україні є втрати води, які в системах водопостачання сягають 30–40 %, а в деяких регіонах перевищують 50 % [1]. Слід відмітити, що більшість води, яка втрачається, вже пройшла необхідну очистку і підготовлена до споживання.

Розрізняють два види втрат: технологічні – це втрати води в процесі її добування, підготовки й транспортування до споживачів; споживчі – це втрати реалізованої води, які визначаються як різниця між об'ємом фактичної реалізованої води споживачам та її раціональною розрахунковою потребою.

Технологічні втрати виникають при нераціональному використанні води в технологічних виробничих процесах, що може бути пов'язано з різними причинами, наприклад, недосконалістю технологічної схеми забору, очистки, подачі й розподілу води. Ці втрати включають в матеріальні витрати водогосподарської організації при визначенні собівартості води, що погіршує її техніко-економічні показники.

За наказом Державного комітету України з питань житлово-комунального господарства за № 33 від 17.02.2004 р. на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства були встановлені галузеві технологічні нормативи використання питної води. Відповідно до цього наказу технологічні витрати води для водоканалу не повинні перевищувати 30 % від забраної води. Однак, при відповідному обґрунтуванні (особливо важкі умови експлуатації споруд і мереж, їх надмірна зношеність, невідповідність якості води джерела водопостачання Державному стандарту тощо) водоканали могли встановлювати норми витрат води в мережах більше 30 %. Деякі водопровідно-каналізаційні підприємства користувалися цим правом і встановлювали норми технологічних витрат понад 50 % [2].

До 2009 р. технологічні норми витрат води в мережах затверджувалися органами місцевого самоврядування і входили в розмір тарифу за водопостачання. Якщо витрати води перевищували встановлений граничний норматив, то водоканали не мали права включати це перевищення в розмір тарифу, а сплачували його з власного прибутку.

З метою стимулювання раціонального використання водних ресурсів Міністерством з питань житлово-комунального господарства України внесено зміни до технологічних нормативів використання питної води на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства України, які затверджено наказом Мінжитлокомунгоспу за № 189 від 27 червня 2008 р. У цьому наказі встановлено допустимий відсоток технологічних витрат

води на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства – 30 %, а норма, коли водоканали могли збільшувати цей рівень, була відмінена. Це означає, що тепер водоканали можуть закладати в планову собівартість збір за спеціальне водокористування за технологічні витрати, які не перевищують 30 % від води, поданої в мережу, а за перевищення даного рівня витрат підприємства повинні сплачувати збір за спеціальне водокористування з власного прибутку.

Проаналізуємо, як би вплинула дія наказу № 189 на фінансово-економічну діяльність водопровідно-каналізаційних підприємств. З цією метою змодельуємо ситуацію, зробивши припущення, що в 2008 р. водоканали закладали в планову собівартість лише технологічні витрати води, які не перевищують 30% від обсягу піднятої води. Для аналізу використаємо результати фінансово-господарської діяльності РОВКП ВКГ “Рівне-облводоканал” та КП “Житомирводоканал” за 2008 р. (табл. 1).

Таблиця 1

Аналіз складових собівартості послуг водопостачання на водоканалах

Стаття витрат	Рівнеоблводоканал		Житомирводоканал	
	грн/м ³	питома вага, %	грн/м ³	питома вага, %
I. Виробнича собівартість	1,614	93,34	1,683	91,89
1. Електроенергія	0,745	43,10	0,599	32,72
2. Матеріали та реагенти	0,074	4,25	0,169	9,25
3. Паливо	0,037	2,15	0,041	2,24
4. Амортизація	0,225	12,99	0,080	4,36
5. Заробітна плата	0,280	16,21	0,342	18,65
6. Соціальні заходи	0,104	6,00	0,122	6,66
7. Інші витрати	0,056	3,23	0,269	14,70
8. Збори та обов'язкові платежі:	0,093	5,41	0,061	3,31
– збір за геологорозвідувальні роботи	0,061	3,54	-	-
– збір за спеціальне водокористування	0,031	1,79	0,050	2,74
– інші платежі	0,001	0,08	0,010	0,57
II. Операційні витрати	0,115	6,66	0,148	8,10
1. Адміністративні витрати	0,053	3,05	0,079	4,31
2. Витрати на збут	0,062	3,61	0,069	3,79
Повна собівартість	1,729	100	1,831	100

Введемо наступні позначення: V_p – обсяг реалізованої води, м³; α – фактичний відсоток технологічних витрат води від об'єму піднятої води, %; α_0 – допустимий відсоток технологічних витрат води ($\alpha_0=30\%$); P_{cv} – збір за спеціальне водокористування, грн.; C , C_1 – собівартість 1 м³ реалізованої води до та після врахування дії наказу № 189, грн/м³; ΔP_{cv} – плата за технологічні витрати води, що перевищують рівень α_0 , грн; $\overline{\Delta P_{cv}}$ – частка величини ΔP_{cv} в собівартості C_1 , %. При цьому:

$$\Delta D_{\tilde{n}a} = \frac{D_{\tilde{n}a}}{\alpha} (\alpha - \alpha_0), \quad \tilde{N}_1 = \tilde{N} - \frac{\Delta D_{\tilde{n}a}}{V_p}, \quad \overline{\Delta D_{\tilde{n}a}} = \frac{\Delta D_{\tilde{n}a}}{V_p \tilde{N}_1} \cdot 100 \% \quad (1)$$

Результати аналізу наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Прогнозна собівартість послуг водопостачання на водоканалах за 2008 р. (з врахуванням дії наказу № 189)

Підприємство	Обсяг реалізації V_p , тис. м ³	Технологічні витрати води, α , %	Собівартість C , грн/м ³	Збір за спец. водокор. P_{cv} , грн	Штраф ΔP_{cv} , грн	Нова собівартість C_1 , грн/м ³	$\overline{\Delta P_{cv}}$, %
Рівнеоблводоканал	13432,3	36,5	1,729	415292	74199	1,7235	0,321
Житомирводоканал	16888,1	54,7	1,8313	846705	382335	1,8087	1,252

Аналіз таблиці показує, що якби дію наказу № 189 Мінжитлокомунгоспу від 27 червня 2008 р. умовно перенести на один рік раніше, то всім водоканалам довелось б додатково заплатити з власного прибутку збір за спеціальне водокористування через перевищення 30 % рівня витрат води. Зокрема, ВКГ “Рівнеоблводоканал” додатково заплатило б до Держбюджету України податок в сумі 74199 грн (0,321 % від собівартості), КП “Житомирводоканал” – 382335 грн (1,252 %). В своїй сукупності цей додатковий збір за спеціальне водокористування через перевищення 30 % рівня витрат води складає близько 1 % від собівартості послуг водопостачання і цих коштів недостатньо для проведення заходів з раціонального водокористування.

Основною причиною високих показників технологічних витрат води на водоканалах є витоки води через незадовільний технічний стан водопровідних мереж України. Більшість водопроводів перебуває в аварійному стані та потребує негайної заміни [1]. Однак через брак коштів заходи з ремонту та заміни аварійних водопровідних мереж практично не проводяться. Ситуація з кожним роком погіршується і втрати води зростають.

Незаперечним є той факт, що для проведення ремонтних та відновлювальних робіт в системах водопостачання потрібні великі кошти, яких у водоканалах немає. Проте, якщо й надалі не зважати на цю ситуацію і залишити все як є, то через кілька років у деяких регіонах України втрати води в системах водопостачання досягнуть критичного рівня. Саме тому до вирішення цієї проблеми потрібно поставитися з усією відповідальністю.

Вирішення цієї проблеми ми вбачаємо в реалізації наступних заходів:

1. З метою стимулювання раціонального використання водних ресурсів та зменшення втрат води на підприємствах водопровідно-каналізаційного господарства необхідно внести корективи до наказу Мінжитлокомунгоспу за № 189 від 27 червня 2008 р. шляхом встановлення додаткової плати за перевищення 30 %-го рівня технологічних витрат води. Пропонуємо встановити розмір додаткової плати (штрафу) за нормативами збору за спеціальне водокористування в п'ятикратному розмірі. На наш погляд, запропонований варіант сплати штрафу за перевищення допустимого рівня технологічних витрат води буде спонукати водоканали до проведення радикальних заходів щодо зменшення втрат водних ресурсів.

2. Оскільки кошти, які надходять до Державного бюджету України від збору за спеціальне водокористування, є незначними (1–4 % від собівартості послуг водопостачання) і не покривають витрат на здійснення заходів щодо раціонального використання, охорони та відтворення водних ресурсів, пропонуємо підвищити нормативи збору за спеціальне водокористування в частині використання поверхневих та підземних вод шляхом відміни для підприємств житлово-комунального господарства коефіцієнта 0,3.

Можна розглядати також інші заходи, наприклад: в першому заході замість кратності штрафу $\kappa=5$ вибрати кратність $\kappa=4$ або $\kappa=3$, або $\kappa=2$; в другому заході замість відміни коефіцієнта $\nu=0,3$ (що рівносильне наданню йому значення $\nu=1$) вибрати значення $\nu=0,4$ або $\nu=0,5, \dots$, або $\nu=0,9$.

Реалізація запропонованих заходів, на наш погляд, буде стимулювати водоканали до зменшення втрат води, а додаткові кошти, що надійдуть до Державного бюджету України, можна буде спрямувати на заміну аварійних і ветхих водопроводів. В свою чергу, зменшення втрат води автоматично приведе до зменшення обсягу водозбору, витрат електроенергії, палива, матеріалів та водних податків.

Для того, щоб оцінити вплив кожного із запропонованих заходів на діяльність водопровідно-каналізаційних підприємств, розглянемо чотири варіанти впровадження цих заходів:

- варіант 1. Реалізація впливу дії наказу № 189 ($\kappa=1, \nu=0,3$);
- варіант 2. Реалізація впливу дії наказу № 189 і заходу № 1 ($\kappa=5, \nu=0,3$);
- варіант 3. Реалізація впливу дії наказу № 189 і заходу № 2 ($\kappa=1, \nu=1$);
- варіант 4. Реалізація впливу дії наказу № 189 та заходів № 1 і № 2 ($\kappa=5, \nu=1$).

Змодельуємо вплив запропонованих вище заходів на діяльність водопровідно-каналізаційних підприємств Західного регіону України у 2008 р., взявши за основу дані таблиць 1 та 2. Результати аналізу наведені у таблиці 3, де введені наступні позначення: величини з індексом i ($i = \overline{1, 4}$) відповідають значенням величин i -го варіанту; $P_{ш}^{(i)}$ – додаткова плата за спеціальне водокористування (штраф) за перевищення 30 %-го рівня технологічних витрат води; $\overline{D}_o^{(i)} = \overline{D}_o^{(i)} / V_p$ – частка величини $P_{ш}^{(i)}$ в 1 м^3 реалізованої води.

Таблиця 3

Прогнозні результати показників фінансово-господарської діяльності водоканалів за 2008 р. з урахуванням дії наказу № 189 та заходів зі стимулювання раціонального використання водних ресурсів

Підприємство	Технологічні витрати води, α , %	Варіант	Збір за спеціальне водокористування				Собівартість		Штраф	
			за 30 % витрат води, грн	штраф за перевищення 30 %-го рівня, $P_{ш}^{(i)}$, грн	$P_{св}^{(i)}$, грн	$\frac{P_{св}^{(i)}}{P_{св}^{(1)}}$	$C_1^{(i)}$, грн/м ³	$\frac{C_1^{(i)}}{C_1^{(1)}}$	$\overline{P}_{ш}^{(i)}$, грн/м ³	$\frac{\overline{P}_{ш}^{(i)}}{C_1^{(i)}}$, %
Рівнеоблводоканал	36,53	1	341093	74199	415292	1	1,7235	1	0,0055	0,32
		2	341093	370995	712088	1,715	1,7235	1	0,0276	1,60
		3	1136977	247330	1384307	3,333	1,7828	1,034	0,0184	1,03
		4	1136977	1236650	2373627	5,716	1,7828	1,034	0,0921	5,16
Житомирводоканал	54,7	1	464370	382335	846705	1	1,8087	1	0,0226	1,25
		2	464370	1911675	2376045	2,806	1,8087	1	0,1132	6,26
		3	1547900	1274450	2822350	3,333	1,8729	1,035	0,0755	4,03
		4	1547900	6372250	7920150	9,354	1,8729	1,035	0,3773	20,15

Аналіз таблиці показує, що при будь-якому варіанті впровадження заходів собівартість послуг водопостачання практично не змінюється. Навіть при реалізації найбільш „радикального” четвертого варіанту собівартість збільшиться лише на 3...4 %. В той же час, розмір штрафу за перевищення 30 %-го рівня технологічних витрат води для водоканалів, що мають великі відсотки втрат води, є значним. Так, для КП „Житомир-

водоканал” розмір штрафу становив би 6,4 млн грн (20,15 % від собівартості послуг водопостачання). Значно менший штраф заплатило б ВКГ “Рівнеоблводоканал” (1,2 млн грн), що становить 5,16 % від собівартості. Що стосується додаткових надходжень до Держбюджету України від реалізації запропонованих заходів, то з таблиці 3 видно, що:

- впровадження першого варіанту не приведе до додаткових надходжень коштів до бюджету, проте буде стимулювати підприємства до зменшення втрат води, оскільки за перевищення 30 %-го рівня технологічних витрат води водоканали повинні платити збір за спеціальне водокористування з власного прибутку;
- реалізація другого варіанту приведе до збільшення надходжень від збору за спеціальне водокористування в 2...3 рази;
- впровадження третього варіанту підвищить у 3,33 рази надходження до бюджету від усіх водоканалів за рахунок відміни для підприємств житлово-комунального господарства коефіцієнта 0,3 в нормативах збору за спеціальне водокористування в частині використання поверхневих і підземних вод;
- реалізація четвертого варіанту приведе до суттєвого зростання надходжень до Держбюджету України. Так, в 2008 р. КП “Житомирводоканал” заплатило б збір за спеціальне водокористування в розмірі 7,92 млн грн, ВКГ “Рівнеоблводоканал” – 2,37 млн грн.

Перш, ніж робити остаточні висновки відносно впровадження того чи іншого варіанту запропонованих заходів, проаналізуємо, як вплине на діяльність водоканалів при реалізації заходів зменшення втрат води.

У роботі [2] було встановлено, що зменшення технологічних витрат води з рівня α до рівня α_0 приведе до зменшення собівартості C послуг водопостачання на величину ΔC , яка визначається формулою:

$$\Delta \tilde{N} = \gamma \cdot \omega, \tag{2}$$

де

$$\omega = \bar{A} + \bar{I} + \bar{D}_{\alpha\alpha} + \frac{\bar{D}_{\alpha\alpha}}{\bar{\alpha}}, \quad \gamma = \frac{\alpha_0 - \alpha}{100 - \alpha_0}, \quad \bar{\alpha} = \frac{\alpha}{100}; \tag{3}$$

де $\bar{P}_{gp}$, $\bar{P}_{cv}$ – частки збору за геологорозвідувальні роботи та спеціальне водокористування в собівартості 1 м³ води; $\bar{E}$, $\bar{M}$ – частки витрат на електроенергію та матеріали.

У таблиці 4 наведені розрахунки прогнозних показників собівартості послуг водопостачання та штрафу, залежно від зменшення технологічних витрат води при реалізації четвертого варіанту запропонованих заходів зі стимулювання раціонального використання водних ресурсів на водоканалах в 2008 р. При розрахунках використовувались дані таблиць 1–3 та були введені наступні позначення.

Таблиця 4

Залежність прогнозних показників собівартості послуг водопостачання та штрафу від зменшення технологічних витрат води (реалізація варіанту 4 запропонованих заходів)

Підприємство	α , %	$\tilde{N}_1^{(4)}(\alpha)$, грн/м ³	$\bar{D}_o^{(4)}(\alpha)$, грн/м ³	α_0 , %	$\Delta \tilde{N}_1^{(4)}(\alpha_0)$, грн/м ³	$\tilde{N}_2^{(4)}(\alpha_0)$, грн/м ³	$\bar{D}_o^{(4)}(\alpha_0)$, грн/м ³	α_4^* , %
Рівнеоблводоканал	36,53	1,7828	0,0921	36,53	0	1,7828	0,0921	33,58
				35	-0,0274	1,7554	0,0705	
				30	-0,1084	1,6744	0	
Житомирводоканал	54,7	1,8729	0,3773	54,7	0	1,8729	0,3773	43,68
				50	-0,1010	1,7719	0,3055	
				45	-0,1895	1,6834	0,2291	
				40	-0,2632	1,6097	0,1528	
				35	-0,3256	1,5473	0,0764	
				30	-0,3791	1,4938	0	

Величини з індексом “i” (i = 1, 4), як і в таблиці 3, відповідають значенням величин i-го варіанта; α , α_0 – технологічні витрати води, %; $\tilde{N}_1^{(i)}(\alpha)$, $\tilde{N}_2^{(i)}(\alpha_0)$ – собівартість послуг водопостачання при рівні технологічних витрат α , α_0 відповідно, грн/м³; приріст собівартості, грн/м³, причому $\tilde{N}_2^{(i)}(\alpha_0) = \tilde{N}_1^{(i)}(\alpha) + \Delta \tilde{N}_1^{(i)}(\alpha_0)$; $\bar{P}_{ui}^{(1)}(\alpha)$, $\bar{D}_o^{(1)}(\alpha_0)$ – штраф за перевищення 30%-го рівня технологічних витрат води, грн/м³.

Через α_s^* позначено відсоток технологічних витрат води при реалізації заходів за i-м варіантом, для якого виконується умова:

$$\bar{D}_o^{(i)}(\alpha_s^*) = \left| \Delta \tilde{N}_1^{(i)}(\alpha_s^*) \right|. \tag{4}$$

Рівність (4) дає можливість визначити рівень технологічних витрат α_s^* , при якому величина штрафу $\overline{D}_0^{(3)}(\alpha_s^*)$ дорівнює прибутку $|\Delta \tilde{N}_1^{(3)}(\alpha_s^*)|$, який отримає підприємство в результаті зменшення технологічних витрат води з рівня α до рівня α_s^* , за умови встановлення водоканалом тарифу на послуги водопостачання для рівня технологічних витрат води α .

Якщо $\alpha_0 < \alpha_s^*$, то прибуток, який отримає підприємство в результаті реалізації i -го варіанту, буде перевищувати величину штрафу, якщо $\alpha_0 > \alpha_s^*$, то навпаки, прибуток буде менший за величину штрафу. Таким чином, за допомогою величини α_s^* можна обґрунтовано обрати кращий варіант реалізації запропонованих заходів для стимулювання раціонального водокористування.

Аналіз таблиці 4 показує, що четвертий варіант запропонованих заходів можна рекомендувати до впровадження. Це підтверджує величина α_4^* , яка показує, що штраф, який виникне в результаті впровадження даного варіанту, можна буде компенсувати незначним зменшенням витрат води. Так, ВКГ "Рівнеоблводоканал" достатньо буде зменшити втрати води на 2,95 % (з 36,53 % до 33,58 %), КП "Житомирводоканал" – на 11,02 % (з 54,7 % до 43,68 %). При реалізації другого варіанту запропонованих заходів наведені вище відсотки зменшення технологічних витрат будуть в 1,6...2,7 рази, а при реалізації третього варіанту – в 2,6...4,3 рази меншими, в порівнянні з четвертим варіантом.

Подальше зменшення технологічних витрат води до рівня, нижчого, ніж α_s^* , приведе до накопичення на рахунках водоканалів додаткових коштів, які можна буде використати для розрахунків за отримані водоканалами кредити на реалізацію заходів щодо зменшення витрат води. Якщо технологічні витрати води досягнуть рівня $\alpha_0 = 30$ %, то водопровідно-каналізаційні підприємства будуть платити збір за спеціальне водокористування тільки за 30 % піднятої води, який увійде в собівартість послуг водопостачання і буде оплачуватись водокористувачами.

Що стосується проблеми споживчих витрат води в комунальному господарстві, яка полягає в марнотратному водокористуванні в побутових умовах, то шляхи вирішення цієї проблеми ми вбачаємо в примусовому встановленні в абонентів приладів обліку в системах холодного та гарячого водопостачання [2]. Реалізація цього заходу повинна вирішуватись на законодавчому рівні.

На наш погляд, для реалізації запропонованих заходів зі зменшення витрат води водопровідно-каналізаційним підприємствам повинен надати підтримку Кабінет Міністрів України шляхом виділення коштів з бюджету (наприклад, з коштів, які надійдуть в бюджет від сплати водоканалами штрафу за перевищення 30 %-го рівня технологічних витрат води і відміни коефіцієнта 0,3) та надання пільгових кредитів.

Таким чином, проведене дослідження показало, що для стимулювання раціонального використання водних ресурсів в комунальному господарстві потрібно об'єднати зусилля трьох сторін: водоканалів, держави та водоспоживачів. Саме в спільних діях цих сторін у реалізації запропонованих заходів щодо зменшення технологічних витрат води та витрат води в побуті, а також підвищенні нормативів збору за спеціальне водокористування ми вбачаємо вирішення проблеми забезпечення раціонального водокористування.

Література

1. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2008 році. – К.: Міністерство з питань житлово-комунального господарства України, 2009. – 504 с.
2. Сяская Е.В. Рациональное водопользование в коммунальном хозяйстве Украины: состояние, проблемы, перспективы развития // Матер. междунар. науч.-практ. конф. "Роль мелиорации в обеспечении продовольственной и экологической безопасности России". Ч. I. – М.: МГУП, 2009. – С. 516–523.

УДК 005.51/.54:658(100)

Л. Н. ТАРАНЮК, П. В. ГРИЦЕНКО
Сумской государственной университет

ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ РЕАЛИЗАЦИИ ПРОЦЕССОРИЕНТИРОВАННОГО УПРАВЛЕНИЯ БИЗНЕС-ПРОЦЕССАМИ НА ПРЕДПРИЯТИЯХ

У статті досліджені питання практики застосування BPM-рішень корпоративними клієнтами в Європі і Росії. Розглянуто ситуацію і тенденції реалізованих BPM-рішень. Проаналізовано проведення реінжинірингу процесів управління IT на прикладі ВАТ "Мосенерго".

Підп. до друку 14.05.2010. Ум. друк. арк. 28,93. Обл.-вид. арк. 28,05
Формат 30×42/4, папір офсетний. Друк різнографією
Наклад 100, зам. № 117/10

Тиражування здійснено з оригінал-макету, виготовленого
редакцією журналу “Вісник Хмельницького національного університету”
редакційно-видавничим центром Хмельницького національного університету
29016, м. Хмельницький, вул. Інститутська, 7/1, тел. (8-0382) 72-83-63